

Poštarina plaćena u gotovu.

Pojedini broj stoji 1 dinar

Mali rodoljub

GOD. XII

STUDENI 1940

BROJ 3

Savjestan službenik. Nedavno su nakon četrdeset godina savjesne službe umirovili željezničkog činovnika Moraina. Njegov ga je šef na rastanku pohvalio i rekao mu, da li ima kakvu naročitu želju, koju bi mu društvo moglo ispuniti. »Gospodo moja,« izjavio je Morain nakon kratkog oklijevanja dirnuto, »mene bi veselio željeznički vagon, koji se više ne upotrebljava. Ja bih na svome komadiću zemljišta mogao stanovati u njemu, pa bi me uvijek podsjećao na moje lijepe godine službovanja.« Tu su mu želju ispunili.

Nakon nekoga vremena posjetio je neki drugi željezničar svoga prijatelja, umirovljenoga činovnika. Već je na putu padala kiša, a kad je posjetilac stigao, kiša je već lijevala. Čovjek je zakucuo. Iz staroga vagona izide činovnikova žena. »Moj muž? On sjedi iza kola!« glasio je neobičan odgovor. Posjetilac je obišao oko kola, i zaista, stari je Morain ovdje sjedio na najvećoj kiši. Preko sebe prebacio je staru vreću i mrko gledao pred sebe, odbijajući velike oblake dima iz svoje lule. »Čovječe, zašto ne ideš unutra?« pozdravi ga prijatelj. »Zašto! Zašto!« progunda korektni penzionirac. »Zar ne vidiš, da su mi poslali vagon za nepušače?«

Jaja stara trista godina — najveća poslastica. Za Kitajce je najveća delikatesa, kad na gozbama imućnih slojeva iznesu jaja — stara trista godina. Jaja su se čuvala u zemlji, tako da su izvana postala sasna crna. Takve gozbe traju uostalom vrlo dugo. Kao signal, da je gozba završena serviraju se čaj i riža.

Prosjak podiže sirotište. Ovih dana umro je u Lisabonu, u Portugalu, od staračke iznemoglosti neki prosjak. Kad su pretražili njegove stvari, ustanovilo se, da je u jednoj lisabonskoj banci imao uloženi velik imetak. Međutim je iznenađenje bilo još veće, kad su našli oporuku staroga prosjaka, prema kojoj se sav njegov imetak ima upotrebiti za gradnju sirotišta.

Naranče spasile novac. Kad su poslije nekoga velikog požara u Lisabonu u Portugalu čistili garište, napravili su neobično otkriće. Kad su došli u prostoriju, u kojoj se nalazila čelična blagajna, ustanovili su, da je papirnati novac kao i svi vrijednosni papiri potpuno izgorio. Kad su papiri došli u dodir sa zrakom, raspali su se kao prašina. Nije ni čudo, da su s velikim i opravdanim strahom pristupili otvaranju treće blagajne, jer je upravo ova sadržavala velike količine papirnatog novca. No kad su je otvorili, opazili su činovnici na svoje najveće čuđenje, da je sadržaj blagajne netaknut. Stajali su pred zagonetkom, koju su riješile tek dvije male nezatne smanjene kuglice.

Ustanovilo se, da su to naranče, koje je ovamo spremio činovnik, koji je imao posla s blagajnom, da ih idućeg jutra slasno pojede za zajuttrak. Strahovita vrućina, koja je nastala uslijed požara, uništila je činovniku — ljubitelju voćnog zajutarka njegove naranče, ali su one pri tom razvile toliku vlagu, da su sačuvala papire od uništenja.

Mali rodoljub

GOD. XII

STUDENI ŠK. GOD. 1940 41

BR. 3

Viktor Car Emin navršio je 70 godina

Jeste li ikada čuli za Viktora Cara Emina?

Vi, najmladi čitatelji naši, slabije ga poznate. Ali ga zato to bolje poznaju stari čitatelji našega lista, jer mu je on bio dugo godina urednikom. I moramo priznati, da mu je baš on pronio slavu i ime diljem hrvatskih zemalja.

Dok mu je on bio urednikom, a to je bilo od godine 1909 pa sve do 1929 dakle ravnih 20 godina, list je bio tako dobro uređen, da se nijedan drugi omladinski list nije mogao s njime takmičiti. Zato se list bio tako proširio po svim hrvatskim zemljama, da ga je svako dijete poznalo i zavolilo ga, pa ga se nekadašnji njegovi čitatelji još i danas rado sjećaju, a priča i pričica u njemu ni do danas nijesu zaboravili.

Na sam dan Svih Svetih ove godine navršio je Viktor Car Emin 70 g. života.

Oni koji ga ne poznaju misle, da je to neki sijedi, oronuli starac, koji se jedva može vući, a kamo li da bi još mogao što i napisati. O, kako li se varaju. Car Emin još i danas neumorno radi, piše poletno i zanosno, živeći na Sušaku u svojoj kućici okruženoj lovorom, čempresima i džbunovima cvijeća. I svakog dana gleda naše drago more, koje čas šumi i šapće, čas grmi i udara o klisure podno njegove kuće. Gleda lovorove šume na podnožju starice Učke i nizove bijelih kućica, koje se složiše u krasan gjerdan uz istarsku obalu na zapadu...

Gleda svoje rodno selo Kraj pod Učkom, u kojem je prije 70 godina ugledao svijetlo ovoga svijeta, i piše, piše neumorno, bez stanke, sve u jednom dahu, o tom dragom kraju, o Učki, o moru, o mornarima i pomorcima, o starim kapetanima, o svim onim našim dobrim ljudima. I baš na sam dan svoje sedamdesetgodišnjice izdao je svoje najnovije djelo, veliki roman iz hrvatske povijesti, koji se zove »Suor Aurora Veronika«. U tom djelu obrađuje posljednje dane posljednjeg izdanka velike hrvatske porodice Zrinjskih...

Viktor Car Emin počeo je pisati godine 1888. Od toga dana, dakle pune 52 godine, on neprestano piše. Napisao je na stotine prekrasnih pripovijesti, krasnih romana i nekoliko drama, koje su se s velikim uspjehom prikazivale u kazalištu. Zauzelo bi nam previše prostora, kada bismo ovdje nanizali naslove svih njegovih djela. Spomenut ćemo samo nekoje: »Pusto ognjište«, »Usahlo vrelo«, »Nove borbe«, »Iza plime«, »Između dva ognjišta«, »Pod sumnjom«, »Presječeni puti«, »Vitez mora«, »Starci«, »Bez ljubavi«, »Kontesa Nina«, »U mraku«, pa drame: »Zimsko sunce«, »Vicencica«, »Oče budi volja Tvoja«, »Na mrtvoj straži« i još veoma mnogo drugih vanredno lijepih pripovijesti.

Njegov rad za djecu bio je također veoma velik. Kad samo zamislimo da je uređivao »Mladi Istranin« odnosno »Mladi Hrvat« kroz 20 godina razumjet ćemo, koliko je kroz to vrijeme krasnih stvari mogao napisati za djecu. I napisao ih je! Svi čitatelji su se čudili, kada su jedamput vidjeli pod kakvom lijepom pričom potpis: Barba Tončić, drugi put: Barba Šime, treći put: Lujo Dorčić, četvrti put ne znam ni sam kako, a zapravo je sve to bio jedan te isti pisac, naš Viktor Car Emin. Tko se ne sjeća bolnih pripovijesti »Pod jarmom«, zatim komedije »Nevidljivi Jurić«, pa duhovitih »Zgoda majmuna Floka«? Sve je to izišlo spod Careva pera.

Viktor Car Emin je jedan od tvoraca ovoga našega lista. On mu je i danas još suradnik i mi se time ponosimo.

Prigodom sedamdesete godišnjice života, želeći da ga Bog poživi još dugi niz godina uvijek ovako radišna, čila i zdrava, mi mu od srca čestitamo ovaj svečani god!

Jesenska

Sunce se je umorilo
— dugi ljetni puti —
pa slabije sada grije,
zato lišće žuti.

I ptice su odletjele
gdje su vrući dani,
gdje se ljulja gusjenica
na zelenoj grani.

Sa sjevera ržu vjetri
ko pomamni àti.
Prepao se stari medo,
traži gdje će spati.

»Ide zima — tužno šapće
srna pokraj rijeke —
moram djeci pripremiti
čarapice meke«.

Gabrijel Cvitan

Materinji jezik

Ljepša od zvuka najljepše pjesme, ljepša od šarenila boja najljepše nošnje je slatka materinska riječ.

Sretno je dijete, kada prvi put stane na vlastite noge, ali je još neizmerno sretnije, kada prvi put može progovoriti i svojom vlastitom riječju kazati majci svoje želje i svoje unutrašnje osjećaje. Tim časom otvoren je djetetu put u zajednicu porodice, društva i naroda.

Materinji jezik je najviša naravna i kulturna vrijednota. On je u najužoj vezi s narodom i njegovim razvojem. Tokom stoljeća narodni se je jezik iz priprostog čavrljanja razvio do najsavršenijeg instrumenta narodne duše. U pojedinim riječima sažet je tisućgodišnji duševni razvoj naroda, u njima se odrazuje tisućljetna povijest njegova, iz njih govori rodna gruda zemlje i prirode.

Razumljivo je zato, da se svaki narod grčevito bori za svoj materinski jezik, jer zna da je to jedini uvjet njegovog opstanka, da je to krv njegovog narodnog tijela. Oduzmeš li jednom narodu njegov materinski jezik osudio si ga na smrt. Ako koji narod izgubi svoju narodnu nošnju, ako izgubi svoje narodne običaje, on može još uvijek živjeti kao poseban i svijestan narod. Ali ako izgubi materinski jezik, onda je narod umro.

Jadni su oni narodi, kojima se oduzima njihov materinski jezik. Jadniji nego najzapuštenije crnačko pleme.

Ljubimo zato svoj materinji jezik, gajimo ga, uživajmo u njemu i njegovim ljepotama, ne dajmo da nam ga se zatre.

»Ljubi, rode, jezik preko svega, u njem živi umiri za njega!«

Tri majke

Ja sam malen, ali znadem
Tri majčice da imadem.
Tri majčice sve tri mile
Život su mi obavile.

Prva me je porodila
Slatkim mlijekom zadojila;
Vodila me za ručicu,
Sterala mi posteljicu.

Druga mati svakog sina
To je draga Domovina,
Od djedova gruda sveta
Čuvana kroz tisuć ljeta.

Treća stoji na nebesi
Otkud raj se zvijezda krijesi.
S molbom srce k Njojzi bije
Da mi čuva prve dvije.

Gabrijel Cvitan

U pazinskom kaštelu

Vladimir Nazor, danas najveći pjesnik na slavenskom jugu, bio je prije mogo godina jedan od najmarljivijih suradnika našega lista. U ono je doba napisao nekoliko izvrsnih povjesnih pripovijesti i ertica.

Ova pripovijest je samo odlomak iz jednog njegovog velikog romana u kom je prikazan težak život istarskih kmetova prije 350 godina.

Jedne večeri mjeseca prosinca god. 1598. šetao se nadvojvodin komesar Josip Rabatta amo tamo po slabo rasvijetljenoj sobi u pazinskom kaštelu. Bio je uzrujan i nemiran.

Rabatta je htio, da iskoči iz kože od bijesa i ljutine. On, koji je željeznom rukom znao da prigne, pritisne i skuči zanesene pristaše luteranske vjere u Kranjskoj, on, vješti nadvojvodin poklisar u Rimu, poznati prijašnji namjesnik u Goričkoj, on, priznati državnik bistre glave i željezne šake, nije nikako mogao da skrši tvrdoglavost kmetova pazinske grofovije. Poslaše ga u Istru, da razvidi s pazinskim plemićem Ivanom Milošićem, da li su temeljite tužbe i prosvjedi kmetova proti novom urbaru. Rabatta ne samo što dodje do uvjerenja, da nameti, desetine i porezi ne bijahu nipošto pretjerani, nego odluči pače, da popuni rečeni urbar novim dodacima. Po njegovu mnijenju kmeti su još uvijek malo plaćali, i on je svakako htio, da tim dodacima ugodno iznenadi nadvojvodu Ferdinanda pri svom povratku u Gradac. Minuo je i peti dan, što komesar neprestano vijeća sa županima i podžupanima sviju sela pazinske grofovije i što iziskuje od njih, da potpišu nove ugovore i obveze, a kmeti ko stanac kamen — ne će, pa ne će. Težaci su pače zahtjevali, da se umanje dotadašnji tereti. Kroz zatvorena vrata Rabatta je mogao čuti, kako župani još raspravljaju u bližnjoj sobi, iz koje je bio najednom pobjegao, da ne pukne od ljutine.

Vrata se otvoriše i kancelir Fabricij Rapicio udje u sobu.

— Dakle? zapita ga komesar stavši najedared.

— Sve badava, velemožni! Odgovaraju: »Ne možemo; i tako smo već upropašćeni.« Sve badava!

— Prokleta paščad! klikne Rabatta, crven ko rak. Za deset dana je Božić, a na Mlado ljeto moram svakako biti u Gracu. Pokušat ću još jednom; ne uspijem li, vidjet ćete, što sam kadar uraditi. Sakupite u to sve pandure dolje u dvorištu.

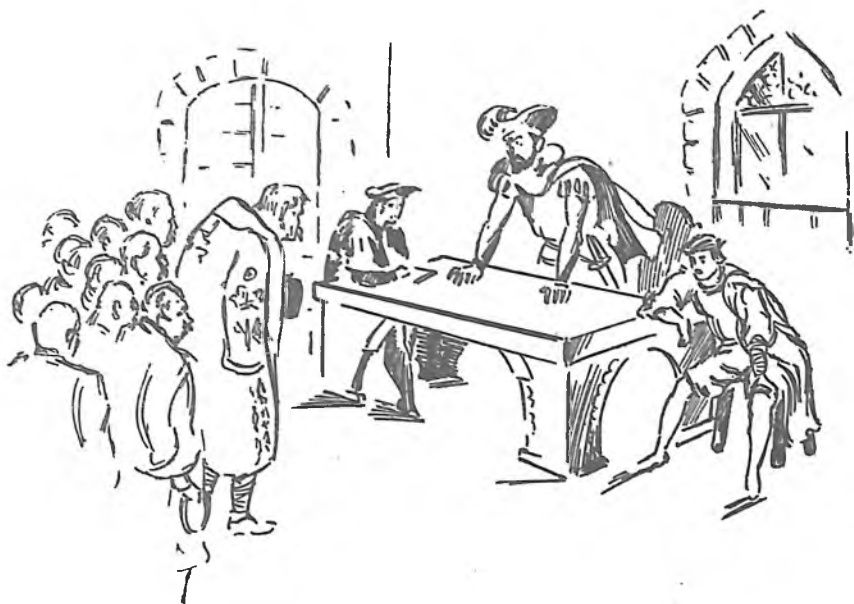
Rabatta udje naglo u bližnju sobu.

Kmeti su ispunjavali skoro cijelu dvoranu. Pokrajinski sudac Franjo Bagni stajao je uz plemića Milošića za dugim

stolom, punim odluka, dopisa i ugovora, i nagovarao težake, kriješteći hrapavim glasom i mašući dugim mršavim rukama, da potpišu. Pisar i gastaldo stajahu malo dalje iza stola.

Kad Rabatta udje, vikar dovrši i preda mu mjesto. Rabatta ostane na nogama, podupre se pruženim rukama o sto, raširiv prste, koji su te sjećali na orlove noge. Govorio je jakim glasom i lošim jezikom.

— U ime našeg presvijetlog gospodara Ferdinanda, po milosti Božjoj nadvojvode austrijskog, vojvode burgunškog, grofa tirolskog i goričkog, ja njegov ponizni sluga Josip Rabatta, pozivljem vas župane i podžupane Mošćenica, Beršeca, Zamaska, Lindara, Boruta, Berma, Draguča, Tinjana, Grdosela (i komesar spomene jedno tridesetak imena gradića, sela i selaca), da potpišete u ime vaših mješćana nove ugovore i nove

obveze, koje vam već razjasnismo i protumačismo. Ugledajte se u župane Pazina, Lavrana, Pićna i Žminja, koji se već odazvaše našoj želji i potpisaše rečene ugovore. Mi smo obašli vaše njive, pašnjake, vrtove i sela, te se uvjerismo, da je zemlja podatna i rodna, da su sela napučena i zdrava, da obilujete drvljem, blagom, žitom i vinom. Bez ikakvog se prava tužite na poreze i desetine novog urbara. Pravedno je, pače i pošteno s vaše strane, da doprinesete još više i pokažete na taj način, da ste zahvalni presvijetlom gospodaru, što dade tu lijepu i plodnu zemlju upravo vama, koji ste se većinom preselili u Istru, bježeći pred okrutnim Turčinom. Kako vam već protumačismo, nove obveze nisu teške; vi biste mogli i dvostruko plaćati svome gospodaru. Potpišite dakle i dokažite, da ste vjerni, pokorni i zahvalni podanici našeg gospodara, nadvojvode Ferdinanda.

Mrtav muk zavlada u dvorani.

— Velemožni gospodine, ozva se najednom župan lindarski, iskusan stari kmet, koji bijaše glavni govornik težaka, a i razumijevao se ponajbolje u sve te zapletene ugovore. — Velemožni gospodine, dopustite nam još jedanput, da se povratimo u naša sela i da pozovemo dvanajstije na sastanak. Vijećat ćemo po selima. Neka težaci sami odluče. Mi ćemo se do tri dana povratiti u Pazin.

— Tako! tako! dobro je! klicahu kmeti, i sve je zujalo u dvorani kao u velikoj košnici.

Rabatta izgubi svoj dostojanstveni mir i stade vikati, tresući crnom, šiljastom bradicom.

— Ne puštam vas više iz kaštela, dok se ne odlučite. Cijeli mjesec dana vijećate po selima. Ove večeri moramo biti na čistu. Ostavit ću vas same i povratit ću se kasnije, da čujem, što ste odlučili. Kazat ćete mi jasno, hoćete li odmah potpisati ili ne. Pazite samo, što radite. Sjetite se, da će u Gracu doznati za svaku vašu riječ i da ću sutra otputovati.

Župan lindarski stupi pred stol i poče da govori, gladeći sijede vlasi na zatiljku i postavljajući često na prsa ožuljelu ruku, u kojoj je držao kapu.

— Gospodine, govorio je polako i mirno, ti nam sve veliš, da su ti novi nameti stvar od ništa, da ih ne ćemo ni osjetiti. Mi smo pošli k jednom plovanu i s njim sve izračunali. Gospodin nam plovani reče, a drugi su nam pismeni ljudi to potvrdili, da ćemo sada mi kmeti plaćati 1121 fiorin više nego prije. 570 fiorina morat ćemo više dati u gotovu novcu, a ostalo u vinu, zobi, žitu i ovcama. Osim toga dužni smo kao i do sada rabotati za pazinskog kapetana i nositi mu darove. Otkuda će jadni kmet steći taj silan novac, kad nema niti čim da se prehrani? Mi ne vjerujemo, da naš gospodar Ferdinando nalaže, neka nam se tako sve otimlje. Ti pusti darovi ne idu u Gradac. Pitate na primjer od kmetova u Bermu dvanaest kokoši na Božić, dvadeset i četiri na Jakovljevo, četiri ovna na dan Svete Jele i stopedeset jaja na Vazam. A tko će sve to pojesti? Nadvojvoda ili kapetanovi žbiri? Tko jede one silne kolače, što ih Trvižani moraju nositi u Pazin? Tko je posjekao nama Lindarcima lijepu šumu Presiku? Ne samo, što ne ćemo potpisati nove obveze, nego tražimo, da se ukine porez na vino i lični porez, koji je udaren i na sluge.

— Pobjegnut ćemo svi k Mlečiću, zaviče neko.

— Rabote nam ne dopuštaju obradljivati naše njive!

— Konobe i dvorišta ostaše nam pusta: sve nam se otimlje u ime darova.

— Propadosmo! Sirotinja smo! Nećemo da znamo za nov urbar!

— Pustite nas jadne živjeti!

(Nastavit će se)

Oporuka

Na ognjište je bačen naramak drva.

Kad je plamen liznuo drvo progovorio je:

»Otpilili su te, rascijepali su te i oduzeli ti svu snagu. Porušilo si se i trunulo na vlažnoj zemlji. Sagnjit ćeš, ne oslobodim li te ja od muka. Kaži mi zato odmah svoju posljednju želju!«

Drvo je u vatri zaevililo i reklo:

»Evo moje posljednje volje, evo moje eporuke: Pepeo ostavljam zemlji od koje sam postalo. Mnogo sam dobra primilo od nje. Moj dim pak neka se digne nebu pod oblake, da ih još jednom pozdravi i zahvali im za sve one kaplje blage kišice, što su je spuštali na moje lišće i na rasušenu zemlju.«

»A kome si namijenilo svoju toplinu?« upita plamen.

»Toplinu sam primilo od sunca, koje s tolikom ljubavlju obasjava i grije svijet i podržava na njemu sav život. Neka zato moja toplina ogrije sve stvari i sva bića oko mene, da bar na čas osjete dah sunca Božjega.«

Tako se je i dogodilo.

Vatra je planula, drvo se pretvorilo u hrpu pepela, koji su ljudi kasnije prosuli po njivi. Dim se je dignuo i nestao pod oblacima, a toplina je ogrijala ubogo bolesno dijete, koje se je stiskalo uz peć.

Medvjed i ciganin

Nekomu se medvjedu prohtjelo
Rogovima da uljepša čelo
Pa doziva majstora cigana
Koj zna činit djela izabrana:
— Gospodine majstore cigane!
Ti znaš činit stvari izabrane
Napravi mi rogove velike
Da mi budu dika nad sve dike.
Cigan majstor varalica stara
Medvjedu ti ovo progovara:
— Dobro, medo, moj junački sine
Napravit će ja tebi rožine
Al ušesa daj odrezat prije
Jer prostora za rogove nije.
I pusti vam medvjed, luda glava,
Da mu cigo uši odrezava.
Da rogove dobij namišljene
podnaša vam muke baš paklene
Kad mu majstor uši odrezao
Kući svojoj brzo potekao

Pa donese dva volovska roga
Bradvu, čavle i oruda mnoga.
Medvjed ti ga gleda zapanjeno
I ciganu kaže prestrašeno:
— Što će tebi toliko oruđe
Meći roge, pusti posle tuđe!
Cigan veli: Metnut će ti roge,
Ali treba činit stvari mnoge,
Tući, pilit, čavle zabijati
Pa će čvrsto rogi pristajati!
— Ne, majstore, ako znaš za boga,
Ne meći mi nijednoga roga.
Već sam onda zubine stiskao
Kada si mi ušesa rezao
A da roge zabijaš u glavu
Onda bih ja svirao tu pravu!

**PUSTI, BRATE, LUDE OHOLIJE
BUDI ŠTO SI, TUĐE LJEPŠE NIJE!**

Dr. Matko Laginja

KLOK i JOŽIĆ

O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dare u kom sva blaga Višnji nam Bog je do!
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu bit plata tvoj čistoj ljepoti!

Tako je zapjevao Jožić, kada je s palube parobroda ugledao golemi kip slobode, što se koči u obliku svjetionika na ulazu u newyoršku luku.

Jer Klok i Jožić napustili su Evropu i krenuli u Ameriku.

— Tko bi još izdržao u Evropi? srdio se Jožić. — Tu ne čuješ ništa drugo nego štekatanje strojnih pušaka i gruvanje topova, ne vidiš ništa do li ruševine sela i gradova, požare na sve strane, ljude koji umiru na bijegu od zime, gladi i bolesti, mrtve i ranjene vojnike, a ma ništa lijepa, dobra i plemenita. Nigdje sretna i zadovoljna lica, svagdje strah i treset, užas i smrt!

Idemo mi u Ameriku, zemlju slobode!

Tako je rekao Jožić, uzeo svoga majmuna Kloka, ukrcao se na jedan američki parobrod i otplovio u Ameriku.

I sada su eto u Newyorku.

Međutim baš onih dana kada su oni prispjeli bila je i Amerika u nekom čudnom grozničavom raspoloženju.

— Pa zar je cijeli svijet poludio? mislio je Jožić, gledajući svade i rasprave na ulici.

Ljudi su se skupljali, živo razgovarali, vikali, pravdali se, pjevali, klicali, zviždali, psovali, a ma jednom riječju: ljudi, pa ljudi!

A što je zapravo bilo?

Birali su novog predsjednika Sjedinjenih američkih država.

Hvala Bogu, tamo nije bilo krvavih glava. Ljudi su se prepirali i dokazivali jedan drugome, kako bi bio bolji ovaj nego onaj, ali tučnjava i pucanja, požara i rušenja kuća nije bilo.

Moglo bi se reći, da je bilo veselo kao na sajmu.

Svatko je mogao vikati što je htio, braniti koga je htio i napadati koga je htio.

To se je Jožiću veoma svidjelo.

— Eh nema ti ga do američanske slobode — znao je uzdahnuti, sjetivši se one lude stare Evrope u kojoj se ljudi kolju i ubijaju, ko divlje zvijeri.

Ona neograničena sloboda u Americi blažila mu je dušu. I sav opojen njome bacio se i on zajedno sa svojim majmunom u onaj vrtlog. Išli su ulicama velikoga grada, vikali čas: Živio Roosevelt! čas: Dolje Roosevelt! zatim opet: Živio Wilkie ili: Dolje Wilkie!, s nekima se svadali i prepirali, s drugima se grlili i ljubili, ama, kažem, kao na vašaru!

I da bi sve bilo što veselije zamijesili su jednu zgodnu šalu:

Jožić je napisao dvije tablice. Jednu je objesio majmunu na rep, a drugu je nataknuo na štap i majmun ju je nosio po gradu. S jedne strane tablice pisalo je: Živio Roosevelt, a s druge strane: Dolje Roose-

velt. Na drugoj tablici je bilo obrnuto: Živio Wilkie i Dolje Wilkie! To su naime bila imena dvaju kandidata koji su se natjecali za mjesto predsjednika Sjedinjenih država američkih.

Ljudi, videći majmuna kako nosi ulicama tablice, oduševljeno su pljeskali priznajući da je to vrlo duhovita reklama i propaganda za izbore. A naš Klok svijestan svoje vrijednosti pravio je takove vragolije, da je bilo milina gledati ga. Čas bi skočio kome na ramena, čas bi se vješto popeo na uličnu svjetiljku ili se objesio o kakvu reklamnu tablu nad kojim dućanom, jednom riječju: kao u cirkusu.

Međutim kad su prolaznici stali čitati natpise na tablicama nastala je uzbuna. Oni koji su čitali jednu stranu tablice pljeskali bi i odobravali, a oni koji su čitali drugu stranu počeli bi se mrgoditi i prosvjedovati.

Došlo je zbog toga među raznim skupinama do rječkanja. Jedni su bili za majmuna, drugi protiv i tako je nastala čitava gungula. Bilo je zviždanja i fućkanja, pljeskanja i odobravanja u isto vrijeme, i u istoj skupini. Nitko nije znao što je zapravo na stvari, i kako se ono kaže: nitko pije ni tko plaća. Bilo je baš veselo.

Međutim kad je rječkanje zauzelo više maha, i kad je već prijetilo da bi se netko mogao oboriti na majmuna, smatrao je Klok da je najpametnije da podbrusi pete, pa bježi i skači između mnoštva sa onim svojim tablicama. Bilo je gužve i uzbune, bilo smijeha i veselja na pretek!

— Eh zlatne li slobode! govorio je Jožić. Da si takvu šalu napravio u Evropi, već bi davno visio obješen na prvoj svjetiljci, rekao je Jožić Klok, kad su se malo zatim našli u jednom baru, da žedni popiju svaki po jednu limunadu.

Inače im je u Newyorku bilo lijepo. Naišli su odmah na neke naše sunarodnjake, koji su ih srdačno primili i od sada će ostati neko vrijeme u Americi, dok se prilike u ovoj pobenavljeloj Evropi ne srede.

Iz stranih zemalja

Pozdrav kod raznih naroda. Zna se kako se kod nas, pa i kod svih ostalih civilizovanih naroda na svijetu ljudi pozdravljaju, kada se susretnu na ulici. Međutim, kod nekih naroda su pozdravi nešto sasvim drugo nego kod nas. Na primjer na andamanskom otočju, u Bengalskom zalivu, pozdrav se pretvara u pravu radost. Znanci se kod susreta grle, smiju, pjevaju i skaču, uvjeravajući jedan drugoga o sreći zbog njihovog susreta.

U sjeverozapadnoj Rodeziji (Afrika) pada se kod pozdrava na koljena, a kraj toga se plješće rukama i udara po bokovima, te glasno viče od ushita.

Na obali Konga postoji »mali pozdrav«, koji se sastoji u običnom pljeskanju rukama, i »veliki pozdrav« gdje se i međusobno udaraju po bedrima i smiju jedno drugome u lice. Nije to kod plemena u Kongu ni malo neobično i neuljudno.

Tibetanac, na primjer u ime pozdrava isplazi jezik a ako želi nekoga naročito počastiti pozdravom, stavi oba dlana iza ušiju!

Na Oceaniji ljube se kod pozdrava nosevima, a na New Zealandu se ljudi pozdravljaju tužnim tuljenjem i zavijanjem, koje katkada traje i do četvrt sata, nakon čega se brzo i veselo udare nosom o nos.

Pleme Todi, u Prednjoj Aziji gotovo da već i pretjeruje u pozdravima, jer tamo mlađi pred starijim pada u prašinu i stavlja stopalo starijega na svoju glavu.

Miroljubivi dvoboj. Može li se zamisliti divniji život od života bez policije i bez lopova? Takav je život kod Laponaca, jer su u Laponiji lopovi posve nepoznata pojava. Međutim kod Laponaca nema mnogo svađa i tučnjava, pa ako između gdje kojih dođe do kakvih nesuglasica, rješavaju oni svoje sporove na jedinstveno miroljubiv način. Oni ih naime rješavaju pjesmom. Kad tko osjeti, da mu je nešto učinjeno na žao, spjeva on protiv svoga protivnika pjesmicu rugalicu, koju onda pjeva u velikom krugu slušatelja. Protivnik odgovori na isti način pred istom publikom, a autor najbolje pjesme ostaje pobjednik, dok njegov protivnik biva ismijan.

Trljanje ruku. Kod nas je trljanje ruku znak užitka i zadovoljstva zbog uspjelog pothvata. U Koreji se naprotiv trljaju ruke u znak molbe, kada se želi molbu pojačati i naglasiti gestikulacijom.

Jedete li rado mrkve? Liječnici su istraživali pojedine vrste povrća, pa su ustanovili, da od svega povrća mrkva ima najviše vitamina A. To je onaj vitamin, koji se nalazi u svježem gorskom zraku. Prema tome slabunjava djeca, osobito gradska, ako hoće da ojačaju, neka jedu što više mrkve i to sirove.

Jabuka kao lijek. Nekada su liječnici preporučivali djeci, koja su oboljela od crijevnog katara (proljeva) strogu dijetu: čaj, sluzavu ječmenu juhu, prepečeni kruh, a voća nipošto, ne! Da je tkogod tako bolesnom djetetu ponudio voće smatralo bi se da ga je htio time upropastiti. To je i pravo. Jer crijevno oboljenje dolazi redovito od voća ali samo od nečistog i nezrelog voća.

Danas se i crijevni katar liječi drukčije. Liječnici preporučaju danas djeci, koja su oboljela od crijevnog katara, fino strugane jabuke. One moraju biti dobro oprane i onda oljuštene. Učinak takovih jabuka je upravo čudesan. Sasvim je svejedno da li je taj katar nastao od pokvarenog jela, zaraze, prehlade ili dizenterije, ovako priređene sirove jabuke svakako pomažu.

Oboljelom djetetu daje se već prema dobi djeteta pol kilograma do najviše jednog kilograma na dan. Jabuke se sitno razrežu u finu kašu i razdijele na pet obroka. Ne treba posebno naglašavati da sve suđe i pribor, kojim se ta jabučna kaša priređuje moraju biti sasvim čisti. Kao piće uz jabuke daje se obično čaj, po mogućnosti bez šećera.

Neki, koji preporučuju ovo sredstvo kažu da ovakovim liječenjem proljev kod djece već za dva dana prestaje, a isto tako i groznica, koja takovu pojavu redovito prati. Drži se da katar umiruje taninska kiselina, koja je sadržana u jabukama. Ipak je u svakom slučaju najbolje pozvati i liječnika da ustanovi, koji je pravi uzrok crijevnog katara, jer nijednu bolest ne valja liječiti, osobito kod djece, sam na svoju ruku.

Vitamini. Čovječjem su tijelu potrebne, da bi moglo ispravno raditi, razne tvari, kojih ako nema, počinje propadati. Te tvari, koje su u većim ili manjim količinama sadržane u hrani, zovu se vitamini. Liječnici su tim tvarima već prema njihovom djelovanju dali razne nazive. Tako postoji vitamin A, vitamin B, vitamin C, vitamin D i tako dalje. Ako netko jede jednoličnu, uvijek istu hranu, u kojoj ima samo jedna vrst vitamina, može oboljeti, zato je potrebno da hrana bude raznolika. Mornari na dalekim morima, koji se silom prilika moraju hraniti samo jednom vrstom hrane, često obole od skorbuta.

Vitamina A, koji je potreban naročito djeci koja su slabokrvna i boležljiva, imade najviše u biljkama i voću, u jajima, mlijeku, maslacu, siru, sardinama, a osobito u jetrima ribe zvane bakalari. Od bakalarevih jetara pravi se i tzv. riblje ulje, koje se daje djeci i koje je vanredno zdravo i korisno baš stoga što je u njemu sadržano nobično mnogo vitamina A,

Vitamina B ima mnogo u svježem povrću, salatama, voću, mesu i mekinjama od žitarica.

Vitamina C ima u svježem kupusu, kelju, karfiolu, zatim u limunima i narančama, orasima i lješnjacima. Osobito mnogo vitamina C ima paprika.

Djeci koja se hrane sterilizovanim mlijekom i koja su dobila skorbut potrebno je dati soka od limuna ili naranča i ona će odmah ozdraviti.

Starost drveća. Neki učenjaci pozabavili su se nedavno pitanjem, kako dugo žive različne vrste drveća, pa su došli do zanimljivih zaključaka. Tako su ustanovili, da drveće, koje raste u obliku džbunova, doživi dosta veliku starost. Magnolije dožive starost do 100 godina, bodljikave palme do 120 godina, a mirte do 156 godina. Čokot loze može živjeti do 140 godina. Bršljan kod Monpeliera u Francuskoj ima 440 godina, a »ti-

sućugodišnja ruža u Hildesheimu najmanje 400 godina. Jele, ciprese i omorike mogu doživjeti starost 300 do 400 godina. Rekord u pogledu starosti postiglo je bjelogorično drveće. — Ovdje su došli do ovih rezultata: bukva i lipa doživljuju starost do 900 godina, hrast 1.000 do 1.500, tisa 2.000 do 3.000, kesten 2.000 godina. Među egzotičnim vrstama drveća, koje ne rastu u našim krajevima, procijenili su da mamutovac u Kaliforniji može doživjeti starost do 4.000 godina, a australski eukaliptus, koji zna dostići visinu do 150 metara, dapače do 6.000 godina. Istu starost može dostići i vodena cipresa u Meksiku, kojoj opseg debla iznosi 33 metra.

Drveće, iz kojeg teče vino i šampanjac. Na otoku Borneo ima u ogromnim šumama jedna vrsta drva, koja ima kod ogranaka oveće udubine; kad padne kiša, sabire se kišnica u tim udubinama. Stajanjem se u toj vodi sabiru sokovi iz drveta, pa prelaze u alkoholno vrenje. Za nekoliko dana iza kiše polaze urođenici u šume i traže to drveće, da se napiju provrele kišnice. Pričaju putopisci, da ima ta voda toliku opojnu snagu, da se može čovjek od nje opiti. Znade se, da ima i u Indiji jedna vrsta sočne palme, u koju je dovoljno zabosti (u deblo) cijev; za neko vrijeme kapat će iz cijevi alkoholičan sok, koji se može piti. U Meksiku ima sočnih kaktusa, kojih sok se može direktno iz biljke piti. Poznate su neke palme, koje daju također alkoholna pića.

Razno

Umro viški borac. U Makarskoj je umro 93-godišnji Mijo Madonić, koji je kao mladić g. 1866. sudjelovao u slavnoj bitki kod Visa. Od svih je bio voljen i poštovan. S njime je po svoj prilici umro posljednji borac iz te bitke.

Jakost mrava. Već smo se više puta čudili silnoj snazi i brzini mrava. Tako su promatrali jednoga mrava, koji je vukao teret šezdeset puta teži od njegove vlastite težine! To bi bilo, kao kad bi čovjek vukao teret od četiri i po tone (4.500 kg). Jedan je drugi mrav nosio mrtvog pauka, koji je bio dva puta tako velik kao on sam, i to gore na jedno drvo. Pri tom je postigao brzinu od 60 centimetara u minuti.

U Africi ima mravljih gradnji, koje su visoke šest do dvanaest centimetara. Kad bi ljudi prema svojoj veličini gradili tako visoke zgrade, morali bi graditi nebodere, koji bi bili visoki kao Mount Everest, dakle preko 8000 metara!

Kako je velik kit? Kada se kit rodi težak je samo 2.000 kg, i mati ga hrani do njegova 7. mjeseca. Do tog vremena on je već težak 24.000 kg. Kada je već sami taj mladi kit sposoban radati nove kitove, dugačak je kojih 23 metra i težak od prilike 77.000 kg. Najveći kit, koji je ikada izmjeren i izvagan, bio je dugačak 27 metara i težak 122.000 kg.

Toliko je teško 36 slonova.

Spomenuti kit sadržavao je slijedeće: 56.000 kg slanine, 22.600 kg nogu, dotično kostiju, 1.226 kg pluća, 3.158 kg jezika, dok je naprotiv imao samo 1.563 kg crijeva. Srce mu je vagalo 637 kg, a jetra 936 kg, a želudac, ispražnjen, 416 kg.

Dječje novine

U posljednjih mjesec dana mnogo se je toga u svijetu dogodilo. Danas se nekako i suviše brzo živi, pa se i događaji redaju takovom brzinom, da nas svakog jutra kad se dignemo ponešto iznenadi.

Rat između Grčke i Italije. Posljednjih dana mjeseca listopada najavila je kraljevina Italija Grčkoj rat. Rat je nastao zbog toga, što je Grčka svoje luke prepuštala engleskim ratnim brodovima, koji su se u njima opskrbljivali hranom i gorivom, a zatim napadali talijansko brodogradnju i talijanske luke. Italija je zatražila od Grčke da i njoj prepušti neke svoje luke, ali kad je to Grčka odbila došlo je do sukoba. Talijanske su čete prešle granicu Grčke i na albansko-grčkoj granici došlo je do žestokih borba.

Bombardiranje Bitolja. Jugoslavija je na svaki način htjela da ostane izvan ratnog sukoba, pa je i nakon što je rat prenesen na Balkan dala ponovnu izjavu, da ona ne ulazi u rat, ali traži da se njezine granice ne diraju.

Ali kako se borbe između talijanskih četa s jedne strane, a grčkih i engleskih s druge strane vode u neposrednoj blizini naše granice, tek nekoliko kilometara od Bitolja, to je jedna od zaraćenih aeroplanskih eskadra zalutala na naše zemljište i rasula kišu bomba na grad Bitolj.

Nitko nije očekivao, da će i naša zemlja biti napadnuta, pa je narod mirno šetao gradom. Najednom su

počele praskati bombe, koje su rušile kuće i zgrade, a poginulo je i nekoliko nedužnih ljudi, muškaraca, žena i djece. Među ostalima poginuo je i otac našeg pretplatnika Žarka Varla, kapetan Maksimilijan Varl, pa malome Žarku i ovom prigodom izričemo iskreno naše saučešće.

Naša vlada je odmah nakon toga prosvjedovala u Rimu, Ateni i Londonu protiv takovih zaplotnjačkih napadaja i izjavila je, da će u buduću svaki strani aeroplan, koji bi pokušao preći na našu zemlju bez oklijevanja topovima oboriti.

U Rumunjskoj je bio strahovit potres, koji je u noći između 10. i 11. studenoga pokopao među ruševinama na stotine nedužnih građana. U samom jednom hotelu izvadili su ispod ruševina preko 200 ljudi, koji su se ugušili. Šteta što ju je prouzročio taj potres, kakovog svijet ne pamti nanio je goleme štete, koje se nikad ne će moći nadoknaditi.

Isti taj potres osjetio se je i u Beogradu i u Sofiji, ali je na sreću njegov udarac u tim gradovima bio mnogo lakši tako da je šteta bila neznatna.

U Americi su bili izbori predsjednika. Sjedinjene Države Amerike su, kako znamo, republika, sastavljena od 48 malih država, kojoj je na čelu predsjednik, koga narod bira svake četvrte godine. Običaj je da jedan predsjednik biva biran samo jedamput, a najviše dvaput. Prema tome do sada nijedan predsjednik

nije bio na čelu države dulje od 8 godina.

Ove godine dogodila se jedna iznimka, koja se u povijesti Sjedinjenih država američkih nije još nikada dogodila. Sadašnji predsjednik Franklin Roosevelt (čitaj Ruzvelt) izabran je i po treći put, pa će prema tome on biti predsjednik još četiri godine dakle u svemu, ako doživi, dvanaest godina.

Mora da je Roosevelt zbilja vrijedan čovjek i da ga Amerikanci mnogo vole, kada su ga evo već po treći put izabrali za svog predsjednika. A kažu da je zaista mnogo dobra uradio osobito u korist radništva.

Rat u Evropi traje dalje. Nijemci navaljuju na London i spuštaju na stotine tisuća kilograma razornih bombi, kuće se ruše, skladišta gore, ljudi pogibaju. Sada su Nijemcima priskočili u pomoć i talijanski aeroplani, koji također napadaju glavni grad Engleske. Englezi pokušavaju uzvraćati koliko mogu, pa se i oni zalijetaju nad Berlin i nad razne talijanske gradove, ali u mnogo manjoj mjeri.

U Rumunjskoj je, kako znamo, kralj Karol morao napustiti zemlju, pa se iselio u Portugal. Na prijestolju ga je naslijedio njegov sin 20-godišnji kralj Mihajlo. Dok je kralj Karol bio prijatelj Engleske, sadašnja je vlada naklonjena Njemačkoj i Italiji. Rumunjska je sve bez rata, izgubila u posljednje vrijeme mnoge pokrajine, koje je dobila nakon posljednjeg svjetskog rata. Tako je morala najprije prepustiti Rusiji Besarabiju, malo zatim Mađarskoj Transilvaniju, a Bugarskoj južnu Dobrudžu. Rumunjska je sada ostala sasvim mala državnica, kakova je bila još prije svjetskoga rata.

Granice se u Evropi, kako vidimo, i suviše brzo mijenjaju.

Pratjerane žrtve. Stari Grci i Rimljani prinosili su svojim bogovima često neobično skupocjene žrtve. Već je Homer pjevao o jednoj žrtvi Poseidonu, kojom prilikom je žrtvovan 81 vč. Otmjeni Grci su često na svečanostima zaruka i rođenja djece žrtvovali po nekoliko stotina goveda. Bogati grad Sirakuza žrtvovao je u jednoj jedinog žrtvi ništa manje nego 450 krava muzara. A kad je na rimsko prijestolje stupio car Kaligula, žrtvano je u znak radosti i u znak zahvalnosti bogovima 160.000 domaćih životinja sviju vrsta. Poganski bogovi, dakle, nijesu gladovali...

Budi pošten! Neka gospoda iz Lepoglave izgubila je u vlaku, vraćajući se iz Zagreba, novčanicu od 1000 dinara. Kad je stigla kući, dobila je doznačnicom svoj novac. U popratnom joj pismu javlja činovnik Gabriel Horvatić iz Zagreba, da je on našao novac i da joj ga vraća, premda je bez posla, tako da nema ni što jesti. Osjećaj je poštenja međutim nadvladao.

To je čak. Posebna komisija sveučilišnih profesora pozabavila se ovih dana s mladim Giorgiom Fernandezom, koji ide tek u drugi razred pučke škole u argentinskom gradu Rosariju. Mali je Giorgio pravo matematičko čudovište. Bez ikakvog naprezanja rješava najzamršenije zadatke, a u glavi sračunava takve račune, za koje bi i najsposobniji matematičar trebao nekoliko dana rada na papiru. Pri tom se argentinsko čudo od djeteta gotovo ni jedamput nije zabunilo. Učenjačka je komisija predložila djetetovim roditeljima, da joj prepusti dalji odgoj i izobrazbu maloga Giorgija. Roditelji se dosada međutim još nijesu odlučili za ovaj korak.

Jurićev kutić

Majka: Ubogi Franić! Slomio je nogu! Pa kako se to moglo dogoditi?

Jurić: Veoma lako! Vidiš li one stepenice?

Majka: Vidim!

Jurić: Ti ih vidiš, a Franić ih nije vidio i zato je slomio nogu!

.....

Za stolom se govorilo o grižnji savjesti. Otac je dokazivao, kako svakog valjanog čovjeka peče savjest, ako počinj kakovo nezgodno djelo, i kako grižnja savjesti nije ništa drugo nego duševno pokajanje.

— Jesi li se ti ikada kajao zbog kakvog nezgodnog djela, što si ga počinio? pitao je otac Jurića.

— Jesam!

— E, tako valja! To znači da ćeš biti valjan čovjek! A što je to bilo?

— Bilo je to ovog ljeta — raspriča se Jurić. — Pred našom kućom bijahu kola puna dinja. Nikoga nije bilo u blizini, a mene spopala napast da jednu odnesem. Popustio sam napasti. Pograbio sam jednu dinju i pobjegao. Ali tek što sam u nju zagrizao spopalo me teško kajanje.

— Aha, eto to je bila grižnja savjesti, upadne otac. — A onda? Onda si ju odnio natrag?

— Jesam — odvrati Jurić. Odnio sam ju žurno natrag, položio dinju na kola i ....pograbio brže bolje drugu zreliju i veću, pa odmaglio....

.....

— Ovo naše selo je najpoštenije selo u čitavoj Hrvatskoj — pričao je Jurić nekom strancu. Slušajte što se dogodilo!

— A što? znatiželjno će stranac.

— Vidite li onu uličnu svjetiljku tamo? Eto! Jednog ljeta došla je amo na ljetovanje neka bogata strankinja. Jedne večeri objesila je na svjetiljku skupocjenu bisernu ogrlicu. Sutradan kad se je vratila, našla ju je na istome mjestu. Nitko ju nije ukrao.

— Što? Ta je li moguće? Ogrlica je još uvijek bila tamo?

— Ne! Ogrlica ne, nego svjetiljka je ujutro još uvijek bila tamo!

.....

Učitelj tumači djeci kako se zovu pojedini komadi odjeće. Odjeća za noge zove se čarapa, odjeća za zaštitu prsiju zove se prsluk, za pokrivanje glave zove se kapa ili šešir. I tako su došli do rukavica. Učitelj, htijući vidjeti slušaju li daci pažljivo, obrati se Juriću:

— Hajde, Juriću, kaži mi, kako zovemo odjeću, koja nam štiti ruke?

— To su žepovi! odgovori spremno Jurić!

.....

ODGONETKE

IZ BR. 2.

1. Križaljka: Nil, Timok, Lokot, Kokot, Ton
2. Križaljka: Top, Kotor, Požar, Ranar, Rat
3. Posjetnica: Mali Istranin
4. Križaljka: Okomito: 1. pot — 2. voda — 3. dom — 4. konak — 5. ratar — 6. Job — 7. Ita — 8. mat — 11. Ahil — 13. kum — 16. roj
Vodoravno: 2. vod — 4. Kotor — 6. jod — 7. imam — 9. ton — 10. ata — 12. baka — 14. hat — 15. kurir — 17. mol

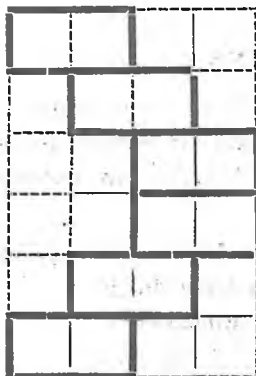
Ispravno su odgonetali: Marijan Matković, Krk — Sergije Turk, Krk — Juraj Kombor, Krk — Dragomir Uglešić, Krk — Teodor Blažina, Kraljevica — Josip Bošnjak, Osijek, bolnica — Franjo Dobrodel, Visoko — Nikica Kalšan, Visoko — Slavko Cezner, Visoko — Ivo Vlahinić, Krk — Teodor Ursičić, Kraljevica — Vladimir Gotier, Bakarac — Josip Tomić, Petrinja — Duško Turina, Kraljevica — Emil Jurković, Brod Moravice: —

N a g r a d e n: Vladimir Gotier, Bakarac

ISPUNJALJKA

(Josip Bošnjak, Osijek)

žensko ime

neodređena zamjenica

dio pokušaja

mirne čudi

država u Aziji

otok u Aziji

U deblje obrubljenim poljima: Veliki hrvatski ban i istarski borac.

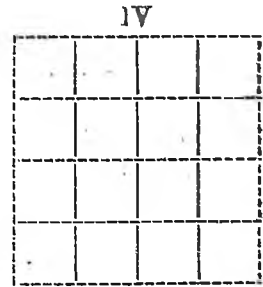
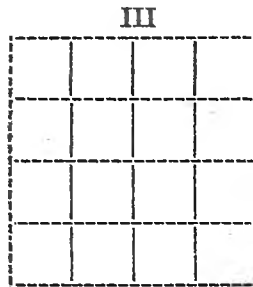
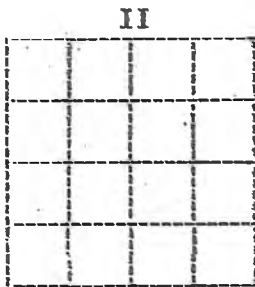
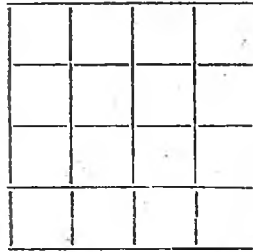
REBUS

(Ivan Mazek, Petrinja)

BINA BINA BINA

ČETIRI MAGIČNA KVADRATA

(Josip Bošnjak, Osijek)

Vodoravno i okomito isto.

I kvadrat	II kvadrat	III kvadrat	IV kvadrat
lokva	pozornica	tvrđava	nebeska hrana
mjera za papir	muško ime	zmija	prvi čovjek
poljodjelsko oruđe	žensko ime	izbacuje vulkan	želje
stara mjera	ljetopis	mužar	konac molitve

MALO RAČUNA

Zrakom letjela dva jata gusaka, jedno nad drugim. Gornje jato sa više, a donje sa manje gusaka. Odjednom poviču gornje: »Ako od vas dođu dvije gore, bilo bi nas polovicu više od vas.«

Drugima, iz donjeg jata, nepravo je to. »Ako od vas dođu dvije dolje, bit će nas jednako,« povikaše donje.

Koliko ima gore, a koliko dolje gusaka?

»Mali rodoljub« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruke.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26.